

AYVANSARAY KIZILMESCİD GÜZERGAHI

EYÜP SULTAN
TARİHİ MERKEZ

Eyüp Sultan Gezi Rehberi

01 AYVANSARAY SURLARI

“ Nice İstanbul Kuşatmasına Şahit Duvarlar. ”

1 204 Latin İstilasası'nda Kudüs yerine İstanbul'u işgal eden Katolik Latinler, 57 yıllık İstanbul işgalinde Doğu Roma'nın Sultanahmet'teki Saraylarını perişan etmişlerdir. 1261'de Romalıların İstanbul'u geri almasından sonra bu eski saraylar yerine Eyüp'e bakan Edirnekapı Ayvansaray hattına yeni saraylar yapılmıştır. Bleherna olarak adlandırılan bu saray kompleksini korumak amacı ile Ayvansaray Surlarına ayrı bir önem verilecektir.

Edirnekapı'dan itibaren 12 burçluk Manuel Duvarı, İsak Ancelos Kulesi, Anemas Zindanları, Leon Duvarı ve Herokliyus Burçları Ayvansaray Surlarını oluşturmaktadır. Bu surların önünde bulunan sahabe kabirleri bölgenin önemini arttırmaktadır.

02 SURDİBİ SAHABELERİ

“ Kutlu Müjde İçin Kutlu Sefere Çıkanlar. ”

Hz. Muhammed'in (SAS) İstanbul'un bir gün muhakkak fethedileceği müjdesi üzerine vefatından 39 sene sonra ilk İstanbul Kuşatması Emeviler döneminde gerçekleşmiştir. Bu sefere katılan ordunun içinde sahabeler de bulunmakta olup onların bir kısmı Ayvansaray Surları önündeki mücadeleler sırasında şehit düşmüşlerdir. Kab bin Malik, Ahmet El Ensari, Muhammed El Ensari, Şeybet'ül Hudri (RA) onlardan birkaçıdır.

03 ABDÜLVEDUD HZ. TÜRRESİ VE MESCİDİ

“ Buharalı Büyük İslam Alimi. ”

Ayvansarayı'nın anlatımına göre Buhara'dan İstanbul'un Fethi'ne katılmak üzere gelen büyük bir alimdir. 15. Yüzyılda yaşamıştır. Fetih sonrası Ayasofya civarına yerleşerek burada talebe yetiştirmiştir. Bir zaviyesi de Eyüp'teki bu mekanda olup, vefatı sonrası Fatih Sultan Mehmet tarafından zaviyesinin bahçesine defnedilmiştir. Burada yolun karşısında bir de mescidi bulunmaktadır.

04

PERTEVİNİYAL VALİDE SULTAN ÇEŞMESİ

“ Barok Üslubunda Zarif Bir
Çeşme. ”

1 856 yılında Abdülvedud
Hazretlerinin türbe ve camisini
restore ettiren Pertevniyal Valide
Sultan (1812 – 1883) tarafından
buraya barok ampir bir
çeşme de ilave edilmiştir.

05

DEFTERDAR NAZLI MAHMUD EFENDİ CAMİ, TÜRBE VE HOKKALI MİNARESİ

“ Aleminde Hokka ve Divit
Olan Minare. ”

Kanuni Sultan Süleyman Dönemi saray defterdarlarından olan Mahmud Efendi (16. yy) aynı zamanda ünlü bir hattattır. Şeyh Hamdullah'tan ders almış olan Mahmud Efendi Eyüp'te yaptırdığı camisinin minaresine altından bir hokka ve divit koydurmuştur. Geçen asırda meydana gelen bir fırtına da divit ve sonra da hokka düşmüş kaybolmuştur. Geçtiğimiz yıllarda Eyüp Belediyesi tarafından aslına uygun olarak hokka ve divit yerine konulmuştur. Mahmud Efendi Külliyesi'nde Mimar Sinan eseri bu caminin yanında etrafı açık göz alıcı bir de türbesi mevcuttur.

Eyüp Sultan Gezi Rehberi

06

MOLLA LÜTFİ TÜRBESİ

“Yıllarca Gözlerden Saklanan Türbe.”

Tokatlı olan Molli Lütfi (? - 1494) Fatih Sultan Mehmet Devri'nin büyük alimlerinden Sinan Paşa ve Ali Kuşçu'dan ders almıştır. Fatih'in özel kütüphanesinde Hafız-ı Kütüp'lük yapmıştır. Sultan 2. Bayezid Döneminde Bursa Yıldırım, Edirne Dar'ül Hadis ve İstanbul Sahn-ı Seman Medreselerinde ders vermiştir. Harname başta olmak üzere birçok önemli esere imza atan Molla Lütfi'nin en önemli talebelerinden biri Yavuz Sultan Selim'in Şeyhülislam'ı İbn-i Kemal'dir.

Eyüp'te sahili kaplayan fabrikaların kaldırıldığı 1987 yılında Defterdar Mensucat Fabrikası yıktırıldığında Molla Lütfi'nin kayıp kabri, fabrikanın içinden çıkmış ve yeni düzenleme ile restore edilmiştir.

Eyüp Sultan Gezi Rehberi

07 BALÇIK TEKKESİ

“ İstanbul'un Fethi Kadar Eski. ”

Eyüp bir tekkeler semtidir. Bunlardan biri de Balçık Tekkesi'dir. Tarihi, İstanbul'un Fethi'ne kadar uzanmaktadır. Rivayetlere göre Dar'ül Hadis olarak kurulan bu yapı sonradan Halveti Tekkesi'ne dönüşmüştür. Yapının tekke olarak kurucusu meşhur Tiryaki Hasan Paşa'dır (1530- 1611). İlerleyen yıllarda Uşakilik ve Sadilik üzerine hizmet vermeye başlayacak olan tekke, Sultan 2. Mahmud Han'ın emri ile yenilenmiştir.

Tekke ve Zaviyeler Kanuni sonrası kapatılan ve harap bir vaziyette kalan yapı, ilerleyen yıllarda Eyüp Mensucat Fabrikası'nın içinde kalmıştır. 1987 yılında fabrika kalıntılarının kaldırılması sırasında Molli Lütfi'nin kabri ile birlikte Balçık Tekkesi de ortaya çıkacaktır. Tekke'ye bu ismin verilmesinin sebebi, vaktiyle burda faaliyet gösteren 250 civarında çömlekçidir.

Eyüp Sultan Gezi Rehberi

08 FESHANE

*“ Yeni Osmanlı Ordusu’nun Üniformaları
Burada Dikildi. ”*

1 826’da Yeniçeri Ocağının kaldırılması ile yeni ordunun üniformalarının hazırlanması için kurulmuş bir tesistir. Bir süre sonra üniformaların Avusturya’dan teminine gidilmesi üzerine sadece fes üreten bir yer haline gelmiş ve Feshane adını almıştır.

Deniz kıyısındaki üretimhanenin haricinde arka sırada Cumhuriyet sonrasında okul yapılan Feshane Kreşi ve iki adet dikim evi bulunmaktaydı. Bu binalar yerine 1980’de bugün ayakta olan Eyüp Belediye binaları inşa edilmiştir. En sağdaki yapı orijinal olup uzun süre Eyüp Belediye Binası olarak hizmet vermiştir.

09

CEZERİ KASIMPAŞA CAMİ

“ 3 Padişah Döneminin Veziri. ”

Sultan 2. Bayezid Döneminde Saray Hizmetlerine giren Paşa (16.yy), Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman Dönemlerinde de vazifesini sürdürmüş Divan-ı Hümayun'da 4.Vezirliğe kadar yükselmiştir. Yaş haddinden emekliye ayrılan Kasım Paşa, Bursa'ya yerleşmiş ve burada vefat ederek Emir Sultan Kabristanlığına defnedilmiştir. 1515 tarihli camisinin mihrap üzerindeki Kabe Motifli çini panosu 2006'da çalınmıştır.

10 EBU'D DERDA R.A TÜRBEŞİ

“ Hz. Muhammed'in En
Yakın Sahabelerinden. ”

E nsar'dan olan Ebu'd Derda RA. (6.yy) Abdullah bin Revaha Hz.nin en samimi arkadaşlarından idi. Onun sayesinde İslamiyet'e girmiş, Ashab-ı Suffa'ya katılarak Peygamber Efendimiz'in (SAS) en yakın öğrencilerinden biri olma şerefine nail olmuştur. Hz. Ömer Döneminde Şam Kadılığı yapmış olup bir diğer kabri de Şam Surlarındaki bir burcun içinde bulunmaktadır.

11 SİLAHDAR MEHMET BEY CAMİ

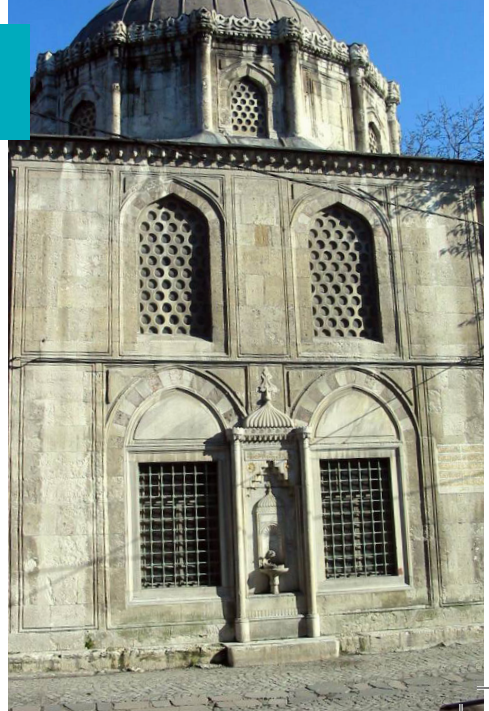
“ İstanbul’un En Eski Mabedlerinden. ”

Zal Mahmud Paşa Caminin üstünde bulunan camii, İstanbul’un en eski binalarından biri olup Fatih Sultan Mehmet’in silahdarlarından Mehmet Bey (15. yy) tarafından yaptırılmıştır. Tuğla hatıllı bu yapının en dikkat çeken özelliği köşk şerefesidir.

12 NAKKAŞ HASAN PAŞA TÜRBESESİ

“ Bir Sanatkar Türbesi. ”

Enderun çıkışlı Nakkaş Hasan Paşa (? - 1623), hem idareci hem de sanatçıydı. Yeniçeri Ağalığı ve Rumeli Beylerbeyliği yaptığı gibi Sultan 3. Murat ve 3. Mehmet Dönemleri'nde Saray Nakkaşlığı da yapmıştır. Sultan 3. Murat Surnamesi ve 3. Mehmet'in Eğri Seferi'nin minyatürleri Hasan Paşa'ya aittir. Dalgıç Ahmet Ağa'nın inşa ettiği türbesi Klasik Osmanlı Mimarisinin son örneklerindedir.

Eyüp Sultan Gezi Rehberi

13

AMCAZADE HÜSEYİN PAŞA SEYİR TERASI

“ Köprülü Ailesinin Son Sadrazamı. ”

Zal Paşa Caddesi üzerinde kalan bu geniş arazi, Osmanlı'nın 17. yy Sadrazamlarından Amcazade Hüseyin Paşa'nın vakıflarına bağlı bir mekandır. Amcazade Hüseyin Paşa, Köprülü Ailesi'nin son Sadrazamıdır. 2.Viyana Kuşatmasına katılan, yenilgi sonrası tutuklanan Hüseyin Paşa, 1690'da Sadaret Kaymakamlığına getirildi. Daha sonra Kaptan-ı Derya olarak devlete hizmet etti.

Bugün İstanbul Boğazı'ndaki yalısı, İstanbul ve Boğazın en eski evi olarak meşhurdur. Eyüp Zal Paşa Külliyesi sırtlarındaki Vakıf Arazisi bu meşhur Sadrazamı Vakfiyesine kayıtlı olup bugün aile vakfı olarak varlığını devam ettirmektedir. İslam öncesi Romalıların Kozmaz Damyana kültürünün de burada olduğu düşünülmektedir. Şu an boş olan arazi, Eyüp Belediyesi tarafından Seyir Terası olarak projelendirilmiştir.

14

ZAL MAHMUD PAŞA KÜLLİYESİ

“ 2 Medreseli Cami. ”

Zal Mahmud Paşa (1489 – 1588) Boşnak asıllı olup Beylerbeyliği vazifesinde bulunmuştur. Sultan 2. Selim'in kızı Şah Sultan ile evlendirilmiştir. Eşi ile aynı gün vefat etmiş ve bu külliyenin alt avlusundaki türbelerine defnedilmişlerdir. Bir Mimar Sinan eseri olan Külliye kod farkının muhteşem kullanımı ile şaşırtır. Üst ve alt seviyede iki adet medresesi olan caminin son derece yüksek duvarları, kasnaksız ana kubbesi sıra dışıdır. Mihrabın etrafı paha biçilmez İznik Çinileri ile çevrilidir.

15

ŞAH SULTAN SEBİLKÜTTABI VE KUŞEVI

“ Altından Şerbetler Akan Bir İrfan Mektebi. ”

Sultan 3. Mustafa (1757 – 1774) ve Mihrişah Sultanın kızıdır. Eyüp'te Feshane Caddesi üzerinde Zal Mahmud Paşa Külliyesi'nin yanına bir sebilküttap yaptırmıştır (18. yy). İstanbul'daki nadir örneklerden biri olan bu yapı da alt kattaki kafesli yapının içinden gelen geçenlere su ve şerbet dağıtılmaktaydı. Üst katında ise sıbyan eğitimi verilirdi. Yani üst katında ilim alt katında su dağıtılırdı. Ayrıca sıbyan mektebinin alınıdaki kuş evi de görülmeye değer güzelliğindedir.

16 MİHRİŞAH SULTAN TÜRBESİ

“ Osmanlı Barok Sanatının Nefis Bir Örneği. ”

Sultan 3. Mustafa'nın eşi Mihrîşah Sultan'a ait türbedir. Osmanlı baroğu ile süslü cepheleri göz doldurur. Kızı Şah Sultan'da aynı türbede medfundur. Bu türbenin bahçesinde Arnavutluk'un güçlü ailelerinden, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman'a vezirlik yapmış Dukakinzadelerin bir kısmı da medfundur.

Ayvansaray - Kızılmescid Güzergahı

17

PIR AHMET EDİRNEVİ TÜRBESİ

“ Bayrami Tekkesinden Bir İz. ”

Pir Ahmet (1566 – 1595), Sultan 2. Selim ve Sultan 3. Murat Dönemlerinde yaşamıştır. Ali Aksarayı'nın halifelerinden olup Bayrami Tarikatına mensuptur. Kapsında Hattat Hamid imzalı bir kitabe bulunmaktadır.

18

MEHMET VUSULİ EFENDİ TÜRBESİ

“ Bir İstanbul Kadısı. ”

Mehmet Vusuli Efendi (1523 - 1590), Kapıcıbaşı Abdullah Ağa'nın oğlu olup Konya ve Kütahya Kadılığı yapmıştır. Ayşe Hubbi Hatun ile evli olup İstanbul Kadılığı da yapmıştır. Eşinden bir yıl sonra vefat etmiş, eşinin türbesinin az ilerisindeki bu türbeye defnedilmiştir.

19

AYŞE HUBBİ HATUN TÜRBESESİ

“ Bir Kadın Şairin Kabri. ”

Ayşe Hubbi Hatun (? – 1589)
Yahya Efendi'nin torunu olan
Ayşe Hubbi Hatun, Akşemseddin
Hz.nin soyundan Şemsi Efendi ile
evli idi. Sultan 2. Selim ve
Sultan 3. Murat'a öğretmenlik
yaptı. Divan edebiyatı tarzında
şiiirler yazan Ayşe Hubbi hatun,
önemli kadın şairlerimizdendir.

20 KIZIL MESCİD

*“ Kesme Taştan, Büyülü
Bir Mabed. ”*

1581’de Kiremitçi Süleyman Çelebi tarafından inşa ettirilmiştir. Tuğla minaresi sebebi ile bu ismi almıştır. 1960 Darbesinden sonra bu isimle anılması yasaklanmıştır. Mabedin duvarları, iki sıra tuğla hatıllı olarak muntazam kesme taştan yapılmıştır. Çatısı ve minberi ahşaptır.

21

AFİFE HATUN TEKKESİ

“ *Anneye Vefa Tekkesi.* ”

Afife Hatun Tekkesi, Mehmet Abdün-Nafi Efendi tarafından Mehmet Nafi Efendi ve Annesi Afife Hatun adına 1844 yılında yaptırılmıştır. Yapı; bir tekke ve sıbyan mektebinden oluşmaktadır. İki katlı yapının alt katında mutfak, sandık odası ve su sarnıcı, üst katında ise tevhidhane, şerbethane, abdesthane ve harem yer almaktadır. Yakın zamana kadar çatısından yoksun dört duvar halinde duran yapı restore edilerek topluma kazandırılmıştır.

22

SOKOLLU MEHMET PAŞA ÇEŞMESİ

“*Osmanlının Kudretli
Sadrazamının Hayratı.*”

Sokullu Mehmet Paşa'nın (1506 – 1579) İstanbul için yaptırdığı çeşmelerden biri de Zal Paşa Caddesi üzerindedir. Az ilerideki Tekke'nin banisi Afife Hatun tarafından tamir ettirilmiştir.

23

SEKBANBAŞI RAMAZANAĞA SIBYAN MEKTEBİ

“ İlmın İçinde Yatmak. ”

İki katlı bir yapıda olup alt katı türbe üst katı sibyan mektebidir. 16. yüzyıla tarihlenen bina, Mimar Sinan Eseri olup Selçuklulardaki Köşk Mescid formunu hatırlatır. Yapının kitabesini Mimar Sinan'ın yakın arkadaşı Mustafa Sai Çelebi yazmıştır.

Eyüp Sultan Gezi Rehberi

24 EYÜP SULTAN CAMİ VE TÜRBESİ

“ İstanbul’un Kalbi... ”

Fatih Sultan Mehmet Han tarafından yaptırılan Eyüp Sultan Külliyesi 1766 depreminde ciddi şekilde hasar görmüş, Sultan 3. Mustafa tamir ettirmeye çalışsa da başarılı olamamıştır. Oğlu Sultan 3. Selim tarafından yeniden yaptırılacaktır. Sultan Fatih’in yaptırdığı Eyüp Camii’nde Eyüp Sultan’ın Türbesi, avlunun ortasında olup avlu revaklarının arkası öğrenci odaları ile çevrilidir. Ancak Sultan 3. Selim’in yaptırdığı camide medrese odaları kaldırılmış, avlu küçültülerek Eyüp Sultan’ın Türbesi avlu dışında bırakılmıştır. Türbe, Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmıştır.

Sultan 1. Ahmet döneminde ön kısmına bir ziyaret duvarı çekilmiştir. Böylece üzeri çini kaplı sekizgen Fatih Döneminde yapılan asıl türbe içeride kalmıştır. Günümüzde hala Sultan 1. Ahmet’in bu ziyaret duvarı kullanılmaktadır. Türbe Fatih Sultan Mehmet döneminde inşa edildiğinde Eyüp Caminin medreseli iç avlusunun tam ortasında bulunmaktaydı.

